

Hodnocení krajské soutěžní přehlídky inscenací her pro děti v Rakovníku 1988

Tylovo divadlo v Rakovníku, dějiště XVI. ročníku středočeské krajské soutěžní přehlídky inscenací her pro děti, se otevřelo ve dnech 3. - 6. listopadu '88 dětským divákům celkem pětikrát.

Přehlídku zahájil domácí soubor Tyl hrou Jaroslava Kodeše Cirkus. Soubor Dobrovít OB Dobrovice se v Rakovníku představil poprvé hrou J. Drdy Hrátky s čertem. Na přehlídce nechyběly soubory, jež jsou jejími tradičními účastníky: soubor Vojan SKZ z Libice n.C. a Malé divadlo MĚKS z Kolína. Libický soubor sehrál hru Jana Makárie Tři bílé šípy a Malé divadlo se tentokrát zúčastnilo s původní pohádkou členky souboru Jany Holubové Bylo či nebylo. V závěru vystoupil ve hře Oldřicha Daňka Zvířátka a Petrovičtí hostující soubor Máj UKDŽ z Prahy.

Pět inscenací na krajské přehlídce by nebylo příliš mnoho, ani příliš málo, kdyby! Kdyby se jednalo o pět nových inscenačních počínů souborů z kraje, kdyby za nimi stálo nepřeberně inscenací, které se neprosadily v silné konkurenci na půdě krajské přehlídky. Žel, tak tomu v roce 1988 nebylo.

Rakovnický Tyl se přehlídky zúčastnil jako vítěz předchozího ročníku, aby poměřil svou inscenaci s nejlepším inscenačním výsledkem přehlídky v r. 1988 a mohl být případně doporučen na národní přehlídku, která se koná ve dvouletých intervalech. Rakovničtí i po roce potvrdili, že jejich Cirkus je inspirující a podnětnou autorsko-režijní cestou za hledáním osobité divadelní výpovědi, že na této cestě za uplynulý rok ještě došel o kus dál, aniž by pozbyl zaujetí hrou a hravostí samé.

Dobrovické Hrátky s čertem se objevily na programu přehlídky jako záskok v hodině dvanácté za odřeknuté vystoupení divadla Anfas MĚKS Černošice, které bylo do soutěže přihlášeno s Koledními hrami vánočními. Dobrovičtí proto vystoupili mimo soutěž jako hosté přehlídky. Jejich představení čitelně, živě a plasticky sdělilo příběh a poslání Drdovy hry. Cílevědomá režie J. Marvana a scénické řešení daly vyniknout řadě dobrých hereckých výkonů. Pražský Máj se svým představením pohádky Zvířátka a Petrovičtí zúčastnil přehlídky jako host zcela programově. Vlastní soutěžní část tvořily tedy pouze dvě nové inscenace.

Oceněníhodný záměr souboru z Libice n.C. v hledání takové dramatické předlohy, která by přinesla potřebné myšlenkové a etické poslání pro dětské diváky, zůstal po výtce právě jen zá-
měrem. Zvolený Makariův text pohádky Tři bílé šípy přes atrak-
tivitu, kterou skýtá indiánské prostředí, je z rodu těch, kte-
rým k dokonalosti mnohé chybí. Vyznačuje se přílišnou epičností
a mnohomluvností na úkor dramatickosti, traktováním mnoha po-
družných témat a motivů, znejasňujících hlavní téma hry a někte-
rými dalšími nedostatky, s nimiž musel libický soubor svádět
nerovný boj. Soubor přistoupil k zvolenému textu s pokorou, kte-
rá nedovolila potřebné razantnější zásahy. Nedostatky předlohy
se snažil překrýt jevištní akcí ruku v ruce s výrazným výtvar-
ným řešením inscenace. Zvolený iluzivní přístup předpokládá
jevištní pravdu a logiku všech motivů jednání dramatických pos-
tav, včetně jejich motivací. V okamžicích, kdy se na jevišti
odehrála situace jasně daná tématem a úkoly postav, tehdy pře-
sáhla inscenace kvality textu a úzce korespondovala s dětským
divákem. Větší míra takových momentů by byla zajisté cestou
k odstranění popisnosti a zúročila by poněkud více nelehkou prá-
ci souboru. Výraznou kvalitou inscenace libického kolektivu
bylo scénografické řešení Františka Svobody, které zajímavým
způsobem členilo hrací prostor, obsahovalo divadelnost a na-
bízelo realizátorům osobité řešení mizanscén. Je škoda, že ne-
zůstalo více-méně u nabídnuté možnosti. Oceněna byla i zdařilá
kostýmní složka inscenace vytvořená Alexou Šváchovou, která
spolu s Fr. Svobodou získala cenu za scénografii. Z hereckého
kolektivu souboru nejvíce zaujali Helena Vondrušková jako
Hinakaga (cena) a František Dvořák jako Líný Hudrala. Inscena-
ce byla režijním debutem Heleny Vondruškové a Hany Svobodové.
Pro obě režisérky byl v zásadě úspěšným vstupem do oblasti di-
vadelní režie. Úspěšným o to více, že se musely potýkat s té-
měř neřešitelnými problémy, které před ně postavila dramatická
předloha.

Malé divadlo z Kolína přerušilo dlouholetou linii uvádění
her Jaromíra Sypala a pokusilo se využít vlastních zdrojů. Hra
Jany Holubové a kolektivu souboru Bylo či nebylo je moderně

pojatou pohádkou, vytvořenou aktivní tvůrčí spoluprací mezi autorkou, mezi upravovatelkou Jarmilou Černíkovou a mezi režisérkou Danou Serbusovou a celým hereckým kolektivem. Celé představení touto tvořivostí souboru přímo dýchá. Hra je psána "na těla" jednotlivých herců, volí se situace herecky velmi blízké, představení je po všech stránkách nápadité a sugestivně spontánní stálým živým kontaktem s divákem, svým živým temperamentem a smyslem pro pointování. Textová předloha se utvářela přímo během vlastních zkoušek, což přineslo nemálo pozitivního, ale i některé problémy. Hlavními klády jsou důsledné zdivadelňování jak všech situací, tak i jednotlivých hereckých kreací, stále přítomné vědomí kolektivní práce, plnokrevnost herectví i vynalézavé využívání mizanscény. Plně se využívá jak vlastní prostor kukátkového jeviště, tak i prostor předsunutého portálu i celého hlediště, ba dokonce, je zde evokován široký přesah do prostoru mimo jeviště a hlediště. Hlavními problémy inscenace jsou v nedůsledném organickém propojení dvou zobrazovaných světů /strašidel a lidí/, v nepřesné hierarchizaci dějotvorných prvků a v stavební gradaci hry, mj. i v nedostatečně vyvudovaném ústředním konfliktu. Inscenace je vybavena vkusnou a funkční scénou Miroslava Fechtnera, pohádkově působivými kostýmy Lenky Kolátorové /cena/, vynalézavou hudební a zvukovou složkou. A hlavně, hýří hereckou chutí, nápaditostí, je pozoruhodná zvládnutím pohybové stránky jednotlivých postav a scén, stejně jako zvládnutím písní i dramatickým využitím světla. Je vybavena řadou vtipných gagů a nečekaných nápadů. Z vyrovnaných hereckých výkonů na sebe zvlášť upozornily Eva Koberová v roli Kyanidky /cena/ a Lída Košíková v roli Hudralky /cena/. Dětské publikum přijalo inscenaci v režii Dany Serbusové /cena/ s velkou pozorností a nezastíranou sympatií. Soubor si z Rakovníka odvezl cenu za nejlepší inscenaci přehlídky, podpořenu navíc cenou dětského diváka.

Krajská odborná porota doporučila na základě výsledků dvou posledních ročníků k účasti na národní přehlídce ve Stráži pod Ralskem na 1. místě soubor Tyl z Rakovníka s inscenací hry J. Kodeše Cirkus a na 2. místě Malé divadlo z Kolína s inscenací hry J. Holubové a kolektiv souboru Bylo či nebylo.

Mimořádně početně chudá žeň inscenací her pro děti ve Středočeském kraji v r. 1988 učinila vykřičník za lety stále se prohlubující krize v oblasti divadla pro děti. Učinila vykřičník nejen nad kvalitou práce většiny souborů, která byla v minulých letech zásadním problémem. Učinila zejména vykřičník nad mizivým počtem souborů, které se divadlem pro děti pravidelně a se vši vážností zabývají. Ostatně, výsledky práce souborů, které byly doporučeny na národní přehlídku, jsou bez pochyb nad průměrem veškerého dění v divadle pro děti, navíc jsou příkladem a dokladem kvalitativně vyššího úsilí v dramaturgické a inscenační praxi. Problém je v tom, že zůstávají osamoceny. Daleko větším problémem je však skutečnost, že neexistuje dostatečně široká základna souborů, které by^{se}, ať pravidelně či nepravidelně, inscenováním her pro děti zabývaly. Těchto souborů rok od roku ubývá, protože většina souborů považuje stále tuto oblast za okrajovou, v níž své ambice nemůže uplatnit.

Problém je to však hlubší a obecnější povahy. Zabývala se jím porota přehlídky ve svém závěrečném vystoupení při vyhodnocení inscenačních výsledků a stavu, ve kterém se amatérské divadlo pro děti nachází. Slovy Aleny Urbanové apelovala na nutnost urychleně se společně zamyslet a konat, abychom se neocitnuli s celým amatérským divadlem - nejen tedy tím, které je určeno pro děti - v nebezpečné paradoxní situaci, abychom nezaspali dobu. Zase jednou "čas oponou trhnul", jak říká Neruda, mnoho ožehavých otázek, dosud odkládaných si naléhavě žádá odpověď. Jednou z nich, a to kardinální, je výchova nové generace, počítačových dětí, které vstupují do čím dál tím nemilosrdněji zracionalizovaného světa, a které zatím škola neumí naučit, jak mu čelit. Zdaleka nejde jen o este-

tickou výchovu /i když o ni také/, ale o citovou kulturu, o probuzení citového vztahu k lidem a světu vůbec, o schopnost cítit a soucítit, což je nezbytná součást přirozeného člověka. Tam, kde tato schopnost chybí, je lidská přirozenost zdeformovaná, a jako taková nebezpečná jednotlivci i společnosti. Divadlo se svou jedinečností - s bezprostřední emocionální působivostí živého člověka - herce na scéně - může být výborným pomocníkem právě v budování tohoto citového vztahu, v probuzení zájmu o život, o jiné lidi, může pomáhat bystřit oči k vidění a uši k slyšení všech tónů a barev života. Jenomže svou pomoc musí nabídnout včas, dokud neokorá vnímavost a dokud člověk nevplyne do modelu konzumenta, pro nějž je každá práce nejotravnější způsob, jak přijít k penězům a volný čas bezbřehá nuda s velkým N, protože se "nic neděje". Ale ono "včas" se posunulo v posledních letech věkově o hodně níž než tomu bývalo dříve. Zdá se, že si to - alespoň v oblasti amatérského divadla - neuvědomujeme, jak je vidět z toho, že necháváme stále tuto oblast na okraji, přezíravě neochotni využít jedinečnou šanci, kterou divadlo pro děti právě v dnešní době amatérům nabízí: volné pole pro experiment, pro fantazii, kde dokonce nedostatky technické dovednosti profese se mohou změnit v přednosti.

Jistě, nároky na divadlo pro děti se značně zvýšily, a to ne proto, že by si je vymýšleli porotci soutěží, zvýšila je doba sama. Vyhovět jim nebude snadné, v cestě stojí několik letitých handicapů, především známý nedostatek kvalitní dramatiky, pokleslost kritérií a hluboce zakořeněný předsudek, že umění moderního divadla je dětem nedostupné, že se pro ně musí z něho upravit snadno stravitelná kašička. Pro skutečně tvořivé lidi však bývá nesnadnost úkolu spíš pobídkou než strašákem. V to také doufáme - v zájmu dětí, které budou za několik krátkých let dospělými diváky, a v zájmu amatérských divadelníků, kteří mohou prostřednictvím divadla pro děti realizovat a obohatit svou vlastní osobnost stejně jako v divadle pro dospělé, a navíc s vědomím, že jejich práce má nejen subjektivní, ale také objektivní a skutečně dalekosáhlý význam.